

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ระบำโอฆะบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(สาระนาฏศิลป์) สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบ้านท่าหลวง สังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร
อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

Report of Local Curriculum Development: O-Kha Buri Dance of Art Group (Performing
Arts Learning) for Prathomsuksa Six Students of Tessaban Bantaluang School under
Phichit Municipality, Muang Phichit District, Pichit Province.

นฏกร ปิ่นสกุล¹

Natakron Pinsakul¹

¹ครูชำนาญการพิเศษ

¹Senior Professional Level Teacher

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างและใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ระบำโอฆะบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ระบำโอฆะบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบ้านท่าหลวง สังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 คนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบเพลง ระบำโอฆะบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน รวม 19 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ระบำโอฆะบุรี เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 10 ข้อ 3) แบบประเมินทักษะการระบำโอฆะบุรี และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการระบำโอฆะบุรี

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องระบำโอฆะบุรีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เหมาะสมกับนักเรียนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จำนวน 9 แผน ใช้เวลาในการสอน 19 ชั่วโมง
2. ผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติการระบำโอฆะบุรี มีค่าคะแนนร้อยละ 77.80 ซึ่งอยู่ในระดับดี ความคิดเห็นที่มีต่อการระบำโอฆะบุรี พบว่า เนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย นักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน และได้รับความรู้จากวิทยากร การวัดผลมีการประเมินที่หลากหลายด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่สร้างขึ้นพบว่า ทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของนาฏศิลป์พื้นบ้าน และได้รับความรู้ความเป็นมาของนาฏศิลป์พื้นบ้านและความเป็นมาของการระบำโอฆะบุรี นักเรียนต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเผยแพร่การระบำโอฆะบุรีในโอกาสต่าง ๆ และยังต้องการที่จะสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: หลักสูตรท้องถิ่น, ระบำโอฆะบุรี, นาฏศิลป์พื้นบ้าน

Abstract

The objectives of this study were 1) to create and use local curriculum on O-Kha Buri dance, and 2) to study the use of local curriculum on O-Kha Buri dance of Art group (Performing Arts Learning) for Prathomsuksa Six. The sample group in this experimentation was 11 students of Prathomsuksa six of

Tessaban Bantaluang school under Phichit Municipality, Muang district, Phichit province, and used purposive sampling. The statistical instrument of this research were 1) nine plans of local curriculums and learning plans of performed music of O-Kha Buri dance for Prathomsuksa six that was totally 19 hours, 2) knowledge and understanding test about O-Kha Buri dance that was set into multiple choice test for 10 questions, 3) measurement test about O-Kha Buri dance, and 4) questionnaires that was for finding out the opinion of students towards to O-Kha Buri dance.

The results of research were as follows;

1. Nine local curriculums and learning plans of performed music of O-Kha Buri dance for Prathomsuksa six was suitable and consistent with the needs of the community that spent totally for 19 hours.

2. The result of students on knowledge, understanding, and practical skills were 77.80% that was at the good level. The results about the opinion of students towards to O-Kha Buri dance showed that the content was consistent with the needs of the community, learning and teaching activities were various, students joined the activities happily, and students got knowledge from lecturers and there were various kinds of measurement. The results of learning and teaching management from this created curriculum showed that the students were proud and realized to the values of folk dance, got knowledge about the history of folk dance and O-Kha Buri dance that made them take care of local cultures and propagate the O-Kha Buri dance on various occasions, and eventually made them carry on local wisdom cultures.

Keywords: Local Curriculum, O-Kha Buri Dance, Folk Dace.

ภูมิหลัง

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ สั่งสม และสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน ศิลปวัฒนธรรมไทยนั้นถือว่าเป็นมรดกอันทรงคุณค่าของชาติ เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติไทยที่น่าภาคภูมิใจ เพราะการที่เรามีศิลปวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเองมาเป็นเวลายาวนาน ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าชาติไทยของเรามีความเจริญและมีอารยธรรมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าชาติใด ๆ ในโลก

ในบรรดาศิลปวัฒนธรรมทั้งหลายทั้งปวงที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติ และเป็นสิ่งที่สามารถบ่งชี้ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ได้อย่างดีเยี่ยม “นาฏศิลป์” นับว่าเป็นศิลปะที่โดดเด่นที่สุด สามารถแสดงออกได้โดยตนเองทั้งในลักษณะที่เข้มแข็งและอ่อนโยน นาฏศิลป์ถือว่าเป็นภาษาสากลเช่นเดียวกับดนตรี แต่ดีตรงที่ให้เห็นด้วยตาซึ่งทำความเข้าใจได้ทันที อีกทั้งมีความแนบเนียนกว่าภาษาทั่วไปตรงที่มีความละมุนละไมกว่า [1] นอกจากนี้นาฏศิลป์ไทยถือว่าเป็นศาสตร์ทางศิลปะที่สำคัญยิ่ง เป็นที่รู้จักกันดีในรูปแบบของการแสดงที่มีลีลาอ่อนช้อยงดงาม บ่งบอกถึงความเป็นอารยธรรมที่รุ่งเรืองและความมั่นคงของชาติที่ได้สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณ [2]

ความสำคัญของนาฏศิลป์ นอกจากจะมีคุณค่าทางด้านศิลปะและการแสดงถึงความเป็นอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองแล้ว นาฏศิลป์ยังมีประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ศึกษาเรียนรู้เพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างผู้เรียนให้มีวินัยในตนเอง รู้จักระเบียบในการแสดงออกร่วมกับผู้อื่น มีสมาธิ มีความพยายาม อดทนในการฝึกซ้อม มีความรับผิดชอบต่อผลงาน รู้จักความไพเราะของเสียงเพลงและการแสดง เสริมสร้างความรู้ความสามารถในการวิจารณ์และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ช่วยให้ใช้เวลาว่างในทางที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ ที่สำคัญคือช่วยให้เด็กได้รู้คุณค่าของตนตรีและนาฏศิลป์ รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ เข้าใจศิลปะของชาติอื่น ๆ และช่วยกันสืบทอดอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป [3]

จุดเน้นของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีจุดมุ่งหมายพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย จึงได้กำหนดให้นาฏศิลป์อยู่ในสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 มาตรฐาน ศ 3.1 และ 3.2 โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเข้าใจและแสดงออกนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอิสระ

ชม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น [4] ซึ่งการจัดการศึกษาที่จะสอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตรที่มุ่งให้มีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยการนำหลักสูตรแม่บทจากส่วนกลางไปพัฒนาหรือปรับให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก และ ประเวศ วะสี กล่าวว่า เป็นเพราะคนไทยขาดการศึกษาเรียนรู้ ไม่เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของตน การพัฒนาเฉพาะการจัดการศึกษาที่ผ่านมาเป็นเพียงกลไกที่สร้างคนเพื่อรับใช้ระบบสังคมและเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ หลักสูตรการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับชีวิต ความจำเป็นและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างหลากหลาย [5] อย่างไรก็ตาม รัฐได้ให้ความสำคัญกับการใช้ทุนภูมิปัญญาเพื่อบูรณะเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาเป็นนโยบายระดับชาติ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2552 ที่ผ่านมามีสาระสำคัญตอนหนึ่งคือ “นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้ผ่านบุคคลผู้รู้ที่ได้รับยกย่องว่า เป็นครูภูมิปัญญา ตลอดจนสนับสนุนการศึกษาวิจัย และประมวลข้อมูลเกี่ยวกับสารัตถะ องค์กรและเครือข่ายภูมิปัญญาทั้งในท้องถิ่นและในระดับชาติ โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง”

อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ได้มีการส่งเสริมและเป็นเป้าหมายหนึ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรในรูปของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีสาระการเรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิตจริงของตนเองและท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง การที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียนนั้น สามารถพัฒนาได้หลายลักษณะ [6] เช่น 1) เพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาต่าง ๆ 2) ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) พัฒนาสื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น 4) จัดทำเนื้อหาและรายวิชาขึ้นมาใหม่ ซึ่งในการพัฒนาต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือบุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งวิทยาการที่สำคัญในการให้คำแนะนำ วิธีการถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนเทศบาลบ้านท่าหลวงสังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร ได้จัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีกทั้งยังจัดให้มีชมรมนาฏศิลป์เพื่อให้นักเรียนเกิดความรัก ชื่นชม ซาบซึ้ง และตระหนักถึงการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นบ้าน จังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เชื่อกันว่า เจ้ากาญจนกุมาร (พระยาโคตรระบอง) โอรสพระยาโคตมเทวราช เป็นผู้สร้างเมือง เหนือฝั่งแม่น้ำน่านในปี พ.ศ. 1601 เดิมมีหลายชื่อ คือ เมืองสระหลวง เมืองโอชะบุรี เมืองชัยบุรี และเมืองปากยม ในด้านศิลปวัฒนธรรม ชุมชนมีการฟ้อนรำที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อใช้แสดงในโอกาสต่าง ๆ อีกทั้งบุคคลในท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถในด้านนาฏศิลป์ จึงมีแนวคิดร่วมกับครูผู้สอนนาฏศิลป์ คิดประดิษฐ์ท่ารำฟ้อนเพื่อให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นเกิดความหวงแหน รักในศิลปะพื้นบ้านและอนุรักษ์สืบทอดต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาในฐานะเป็นครูผู้สอนนาฏศิลป์เห็นว่า ควรมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน โดยนำเอาเรื่องราวในท้องถิ่นที่สามารถสร้างความรู้ความสามารถด้านนาฏศิลป์มาประยุกต์ใช้และประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลงโอชะบุรีขึ้นมาใหม่ เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องราวชุมชน เพื่อใช้ในการเรียนการสอนนาฏศิลป์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยอาศัยขั้นตอนของการออกแบบหลักสูตรในลักษณะของการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้ศึกษาคาดว่าการศึกษานี้จะช่วยได้หลักสูตรท้องถิ่นนาฏศิลป์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ เกิดความรักและหวงแหน ตระหนักในคุณค่าของนาฏศิลป์พื้นบ้านของตนเอง เป็นการจรรโลงนาฏศิลป์พื้นบ้านให้ดำรงอยู่คู่แผ่นดินสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ระบำโอชะบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ระบายโอชะบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนหญิงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนเทศบาลบ้านท่าหลวง สังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบเพลง ระบายโอชะบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน รวม 19 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาที่นำมาใช้ 3 หน่วย คือ การประดิษฐ์ท่ารำ เพลงที่ใช้ประกอบการรำ การออกแบบเครื่องแต่งกายชุดรำ 2) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ระบายโอชะบุรี เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 10 ข้อ 3) แบบประเมินทักษะการระบายโอชะบุรี และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการระบายโอชะบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และการบรรยาย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย 1) ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ระบายโอชะบุรี ซึ่งแผนการเรียนรู้นี้ในภาคปฏิบัติแผนที่ 3-6 จะมีการประเมินทักษะการรำของนักเรียนโดยครูและวิทยากร 2) ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ 3) ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระบายโอชะบุรี

สรุปผลการวิจัย

1. หลักสูตรท้องถิ่นและแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องระบายโอชะบุรีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เหมาะสมกับนักเรียนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จำนวน 9 แผน ใช้เวลาในการสอน 19 ชั่วโมง
2. นักเรียนมีผลการเรียนในด้านความรู้ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติการระบายโอชะบุรีมีค่าคะแนนร้อยละ 77.80 ซึ่งอยู่ในระดับดี
3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการระบายโอชะบุรีสรุปได้ ดังนี้
 - 3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนพบว่า เนื้อหาที่เรียนมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลาย นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน และยังได้รับความรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ การวัดผลมีการประเมินอย่างหลากหลายและมีความยุติธรรม เพราะครูและวิทยากรร่วมกันประเมิน
 - 3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการระบายโอชะบุรีพบว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่สร้างขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของนาฏศิลป์พื้นบ้าน ได้รับความรู้ความเป็นมาของนาฏศิลป์พื้นบ้านและความเป็นมาของระบายโอชะบุรี นักเรียนต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเผยแพร่การระบายโอชะบุรีในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงยังต้องการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายดังนี้

1. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ระบายโอชะบุรี

ผู้ศึกษาได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นการระบายโอชะบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 19 ชั่วโมง ซึ่งในหลักสูตรประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ กระบวนการวัดผลประเมินผล เมื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีการเรียนด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติ อยู่ในระดับดี และความคิดเห็นของนักเรียนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการรำระบายโอชะบุรี และด้านต่าง ๆ เป็นไปในทางบวก ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ระบายโอชะบุรี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยอิงทฤษฎีและขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยได้วิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา จากหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้ศึกษาข้อมูล แนวคิด การรำในท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่ต้องการให้มีการรำที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อที่จะแสดงในโอกาสต่าง ๆ และให้เด็กเห็นคุณค่าและการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูล ความรู้ แนวคิด ที่ได้จากการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากตำรา เอกสาร เพื่อสร้างและประดิษฐ์ท่ารำ ร่วมกัน รวมทั้งปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีเพื่อใช้บรรเลงประกอบการระบายโอชะบุรี และผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการระบายโอชะบุรี ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมาสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ [7] ที่ได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร

ท้องถิ่นว่า ต้องศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระหรือประสบการณ์ที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลาง ปรับขยายเนื้อหาสาระ ดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลการใช้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ เรื่อง การระบำโหมะบุรี โดยมีกระบวนการในการปรับ ขยายให้มีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ในส่วนของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการ เรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลให้มีความสอดคล้องกัน ซึ่งเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย จุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

การนำเอาเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ได้จากผู้รู้ในหมู่บ้าน ถือว่าเป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำเป็นสาระการ เรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจเรียนอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ [8] ที่ระบุว่า การนำเอาภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน ทำให้เกิดความรู้ เกิดความภาคภูมิใจใน การให้ความรู้แก่ลูกหลานของตน

ในส่วนของกระบวนการเรียนรู้ ได้เน้นกระบวนการที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การสรุป การสาธิต การฝึก ปฏิบัติ และการใช้วิทยากรในท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็น ประโยชน์และมีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภ กันทรพิสัย [9] ที่ได้เสนอถึงลักษณะของแผนการสอนที่ดี ควรจะมีกิจกรรม การเรียนรู้ที่มีลักษณะ 4 ประการคือ กิจกรรมที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติมากที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบ หรือทำสำเร็จ ด้วยตนเอง เน้นทักษะกระบวนการมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานเป็นกระบวนการ และส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น

สื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการสอนที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอน สื่อที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างดี และทบทวนฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญญา ทองนิล [10] ที่กล่าวถึงการนำ แหล่งวิทยากรในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ในโรงเรียนมี 4 ประเภท คือ บุคคล สถานที่ ประเพณีวัฒนธรรม และวัสดุ อุปกรณ์ โดยการนำแหล่งวิทยากรมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นสำรวจและศึกษา ขั้น วางแผนการใช้แหล่งวิทยากรซึ่งต้องวางแผนอย่างรัดกุมจึงจะช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นมีคุณค่า ขั้นการใช้แหล่ง วิทยากรซึ่งการเลือกใช้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความปลอดภัย ค่าใช้จ่าย ความรู้ที่นักเรียนจะได้รับ ความสนใจ ของนักเรียน และขั้นสุดท้ายคือ การประเมินผลการใช้แหล่งวิทยากร

การวัดผลประเมินผล โดยการวัดทุกพฤติกรรมการเรียนรู้และยังเปิดโอกาสให้วิทยากรได้ร่วมประเมิน มีการวัดผล ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนและหลังกิจกรรม วัดและประเมินครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ และกระบวนการ และจากการที่ได้ประเมินการระบำโหมะบุรีในด้านท่ารำ เครื่องแต่งกาย ดนตรีและทำนองเพลง พบว่า อยู่ในระดับดี ดังนั้นการ วัดผลประเมินผลการเรียนการสอนนาฏศิลป์ จึงสอดคล้องกับ กรมวิชาการ [9] ที่ระบุไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 จำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องวัดและประเมินผลให้ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ โดยการใช้คำถามหรือข้อทดสอบ เพื่อต้องการทราบถึงความเข้าใจหรือการรับรู้ และประเมินผลจากทักษะการปฏิบัติ หรือ พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก

2. ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ระบำโหมะบุรี

ผลการใช้หลักสูตรด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะการระบำโหมะบุรี พบว่า นักเรียนมีคะแนนภาคความรู้และ ทักษะการระบำโหมะบุรี อยู่ในระดับดีมาก คือ ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป จำนวน 4 คน อยู่ในระดับดี ตั้งแต่ร้อยละ 70-79 จำนวน 4 คน และอยู่ในระดับปานกลาง คือ ตั้งแต่ร้อยละ 60-69 จำนวน 2 คน โดยภาพรวมแล้วนักเรียนมีผลการเรียนด้าน ความรู้ความเข้าใจและทักษะการระบำโหมะบุรี มีค่าคะแนนร้อยละ 77.80 ซึ่งอยู่ในระดับดี และความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดการเรียนการสอนพบว่า เนื้อหาที่เรียนมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนมีความ หลากหลาย นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน และยังได้รับความรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ การ วัดผลมีการประเมินที่หลากหลายและยุติธรรม เพราะครูและวิทยากรร่วมกันประเมิน การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ สร้างขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและตระหนักเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์พื้นบ้าน และได้รับความรู้ความเป็นมาของ นาฏศิลป์พื้นบ้านและระบำโหมะบุรี นักเรียนต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และเผยแพร่การระบำโหมะบุรีในโอกาส ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังต้องการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากผลที่ได้จากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น และผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนตั้งที่นำเสนอข้างต้น อาจเป็น เพราะการเตรียมการสอนของครูและวิทยากรได้มีการเตรียมตัววางแผนก่อนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ดาร์ตัน

พุสดี [12] ที่ว่า การเตรียมตัวก่อนการสอนจริงโดยการศึกษาทำความเข้าใจแผนการสอน รวมทั้งวิธีสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์ จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ลูกหลานของตนเอง และส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน ดังที่ บัณฑิต ไชยวงศ์ [13] ได้ศึกษาพบว่า ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เมียง ในด้านความรู้ความเข้าใจและด้านทักษะการปฏิบัติงาน พบว่า นักเรียนมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี และผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในด้าน เนื้อหาที่เรียน นักเรียนมีความเข้าใจได้ดี เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งตรงกับ รุ่ง แก้วแดง [14] ที่กล่าวว่า วิถีชีวิตที่สำคัญของการศึกษาไทยเนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของเด็ก เด็กต้องจำใจเรียนรู้สิ่งที่เป็นเรื่องไกลตัว สร้างจินตนาการด้วยความยากลำบาก การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับมาสู่ระบบการศึกษาจะช่วยให้เราสามารถแก้ปัญหาการศึกษาได้หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนครู ขาดภาคปฏิบัติ และลดค่าใช้จ่ายลงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในขั้นตอนของการประเมินทักษะการระบำโหมะบุรี เพื่อป้องกันการลำเอียงของผู้ประเมิน ควรเพิ่มจำนวนผู้ประเมินอย่างน้อย 3 คน ขึ้นไป

1.2 หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ใช้สอนสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสร้างและประดิษฐ์ทำรำนฏศิลป์พื้นบ้าน ในระดับชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรมีการสร้างและประดิษฐ์ทำรำนฏศิลป์พื้นบ้าน สำหรับการรำคู่ระหว่างชายและหญิง

เอกสารอ้างอิง

- [1] เรณู โกศินานนท์. (2557). *รำไทย*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- [2] วรสรวง สุทธิสวรรค์. (2554). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนซ่อมเสริม 2 รูปแบบ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [3] อรรถพร บรจรงค์ศิลป์ และ อาภรณ์ มนตรีศาสตร์. (2547). *หลักการสอนดนตรีนาฏศิลป์. เอกสารการสอนชุดวิชา การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เล่มที่ 2 หน่วยที่ 8 สาขาศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [4] กรมวิชาการ. (2554ก). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- [5] วิชา ทรวงแสง. (2553). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในราชภัฏ*. วารสารวิชาการ, 3(3). 73.
- [6] อำนาจ จันทร์แป้น. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติระดับโรงเรียน*. เชียงใหม่ : สหทรัพย์การพิมพ์.
- [7] วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช. (2545). *การสอนกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- [8] กรมวิชาการ. (2549). *ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- [9] กรมวิชาการ. (2554ข). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- [10] ปัญญา ทองนิล. (2547). *การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [11] ดารัตน์ พุสดี. (2551). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดนตรีพื้นเมืองล้านนาเรื่องซิง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [12] บัณฑิต ไชยวงศ์. (2544). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เมียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านปางมะกาด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงป่าเป้า*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [13] รุ่ง แก้วแดง. (2551). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มิติใหม่.